ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

สำนักปลัด องค์การบริหารส่วนตำบลนาหมื่นศรี

อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง

คำนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๕๗ รัฐต้อง (๑) อนุรักษ์ ฟื้นฟู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วม ในการดำเนินการด้วย ดังนั้น ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง สร้างความภาคภูมิใจแก่คนรุ่นหลัง และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม สร้างสมดุลระหว่างคนกับสังคม และธรรมชาติได้อย่างยืน

สำนักปลัด องค์การบริหารส่วนตำบลนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง ได้เล็งเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงได้จัดทำข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาเรียนรู้เพื่อสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนในการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลนาหมื่นศรีต่อไป

สำนักปลัด
องค์การบริหารส่วนตำบลนาหมื่นศรี

สารบัญ

	หน้า
บทที่ ๑ แนวคิดเกี่ยวกับฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น	๑
บทที่ ๒ ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น	๓
บทที่ ๒ ฐานข้อมูลด้านศาสนา	๑๐
บทที่ ๓ ฐานข้อมูลประเพณีท้องถิ่น	๑๑

บทที่ ๑
แนวคิดเกี่ยวกับฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

๑. วัตถุประสงค์

๑.๑ เพื่อสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญและมีประโยชน์ให้อยู่คู่ท้องถิ่นตลอดไป

๑.๒ เพื่อให้ผู้รับการถ่ายทอดตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง อันจะนำไปสู่การอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญานั้นๆ ต่อไป

๒. ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นคำที่มีความหมาย เช่นเดียวกับคำว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย เป็นองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากผู้รู้หรือผู้มีประสบการณ์ ซึ่งเรียกว่า ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น ซึ่งมีผู้ให้คำจำกัดความของภูมิปัญญาท้องถิ่นในลักษณะต่างๆ กัน ซึ่งสรุปได้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง องค์ความรู้หรือสิ่งที่สั่งสมกันมาตั้งแต่อดีต ซึ่งเป็นประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่น ซึ่งได้ผ่านการคิดค้นและปรับปรุง เปลี่ยนแปลงจนได้แนวทางที่เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพสังคม เป็นที่ยอมรับนับถือจากบุคคลทั่วไป ถือเป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิตที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา

๓. ความสำคัญของภูมิปัญญาไทย

๓.๑ สร้างความภาคภูมิใจและศักดิ์ศรีเกียรติภูมิแก่คนไทย

๓.๒ สามารถปรับปรุง ประยุกต์หลักธรรมคำสอนทางศาสนาเพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม

๓.๓ สร้างความสมดุลระหว่างคน สังคม ธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน

๓.๔ เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนไทยให้เหมาะสมตามยุคสมัย

๓.๕ ช่วยให้สมาชิกในชุมชน หมู่บ้านดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

๔. ลักษณะของภูมิปัญญาไทย

๔.๑ ภูมิปัญญาไทยเป็นเรื่องที่ต้องใช้ ความรู้ ทักษะ ความเชื่อ และพฤติกรรม

๔.๒ ภูมิปัญญาไทยแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ

๔.๓ ภูมิปัญญาไทยเป็นเรื่องของการแก้ไขปัญหา การจัดการ การปรับตัว การเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดของบุคคล ชุมชน และสังคม

๔.๔ ภูมิปัญญาไทยเป็นองค์รวมหรือกิจกรรมทุกอย่างในวิถีชีวิต

๔.๕ ภูมิปัญญา เป็นแกนหลัก หรือกระบวนทัศน์ในการมองชีวิต เป็นพื้นฐานความรู้ในเรื่องต่างๆ

๔.๖ ภูมิปัญญาไทยมีลักษณะเฉพาะหรือมีเอกลักษณ์ในตัวเอง

๔.๗ ภูมิปัญญาไทยมีการเปลี่ยนแปลง เพื่อปรับสมดุลในการพัฒนาการทางสังคมตลอดเวลา

๕. การกำหนดขอบข่ายของภูมิปัญญาไทย

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม ได้กำหนดขอบข่ายของภูมิปัญญาไทยไว้ ๕ ด้าน ดังนี้

ด้านที่ ๑ ภูมิปัญญาด้านเกษตรกรรม หมายถึง การผสมผสานการเกษตรและเทคโนโลยีโดยพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม รวมทั้งความสามารถในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านที่ ๒ ภูมิปัญญาด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง การอนุรักษ์ธรรมชาติ และศิลปวัฒนธรรม การถ่ายทอดความรู้ดั้งเดิมเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

ด้านที่ ๓ ภูมิปัญญาด้านการจัดการ สวัสดิการและธุรกิจชุมชน หมายถึง การใช้คุณธรรมและจริยธรรมในด้านการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม

ด้านที่ ๔ ภูมิปัญญาด้านการรักษาโรคและการป้องกัน หมายถึง การสืบทอดความรู้ดั้งเดิม และการประยุกต์ใช้ความเชื่อท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพอนามัย

ด้านที่ ๕ ภูมิปัญญาด้านการผลิตและการบริโภค หมายถึง การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการแปรรูปและการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัดและเป็นธรรม อันเป็นกระบวนการให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้กำหนดฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อดำเนินการประเมินประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Performance Assessment : LPA) ดังนี้

ด้านที่ ๑ ด้านเกษตรกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการกสิกรรม/การปศุสัตว์/การประมง/การป่าไม้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นต้น

ด้านที่ ๒ ด้านหัตถกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานฝีมือหรืองานช่างที่ทำด้วยมือและอุปกรณ์อย่างง่ายโดยไม่ใช้เครื่องจักรเป็นองค์ประกอบหลักในการผลิต เช่น งานจักสาน งานแกะหนังตะลุง งานทอผ้าด้วยมือ งานเย็บปักถักร้อย การทำหัวโขน เป็นต้น

ด้านที่ ๓ ด้านอุตสาหกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานที่ใช้ทุน แรงงาน และเครื่องจักรเป็นองค์ประกอบหลักในการผลิต โดยมีเป้าหมายการผลิตสิ่งของจำนวนมากเพื่อการค้า และรวมถึงงานด้านการบริการ เช่น การทำเครื่องเรือนจากไม้แปรรูป การแปรรูปสิ่งต่างๆ จากยางพารา เป็นต้น

ด้านที่ ๔ ด้านการแพทย์ไทย คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการดูแลและรักษาสุขภาพแบบพื้นฐาน เช่น การหัตถเวชกรรมไทย การใช้สมุนไพรในการรักษาโรค เป็นต้น

ด้านที่ ๕ ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ การพัฒนา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยังยั่งยืน เช่น การบวชป่า การสืบชะตาแม่น้ำ การทำแนวปะการังเทียม การอนุรักษ์ป่าชายเลน เป็นต้น

ด้านที่ ๖ ด้านศิลปกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะสาขาต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม นาฏศิลป์ ดนตรี ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ การละเล่นพื้นบ้านและการนันทนาการ

ด้านที่ ๗ ด้านภาษาและวรรณกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการใช้ภาษาทั้งภาษาพูด และภาษาเขียน

ด้านที่ ๘ ด้านอื่นๆ เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านความเชื่อ ศาสนา ประเพณี พิธีกรรม อาหารพื้นบ้าน เป็นต้น

บทที่ ๒
ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านที่ ๑ ด้านเกษตรกรรม

๑.๑ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเลี้ยงโคนาหมื่นศรี

(๑) ผู้ประสานงาน นายสนอง หนูวงษ์

(๒) สถานที่ตั้ง ๒๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง ๙๒๑๗๐

(๓) โทรศัพท์ ๐๘-๑๕๙๗๑๘๖๕

๑.๒ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ข้าวนาหมื่นศรี

(๑) ผู้ประสานงาน นายเกียรติศักดิ์ ศรีทองเที่ยว ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๒

(๒) สถานที่ตั้ง ๓๙ หมู่ที่ ๒ ตำบลนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง

(๓) โทรศัพท์ ๐๙-๕๒๕๗๙๘๕๓

ด้านที่ ๒ ด้านหัตถกรรม

๒.๑ กลุ่มวิสาหกิจลูกลม

(๑) ผู้ประสานงาน นายเกียรติศักดิ์ ศรีทองเที่ยว ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๒

(๒) สถานที่ตั้ง ๓๙ หมู่ที่ ๒ ตำบลนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง

(๓) โทรศัพท์ ๐๙-๕๒๕๗๙๘๕๓

๒.๒ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอนาหมื่นศรี

(๑) ผู้ประสานงาน นางสาวอารอบ เรืองสังข์

(๒) สถานที่ตั้ง ๑๑๙ หมู่ที่ ๘ ตำบลนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง

(๓) โทรศัพท์ ๐๘-๑๔๗๖๔๓๑๘

ด้านที่ ๓ ด้านอุตสาหกรรม

๓.๑ การผลิตน้ำดื่มชุมชน

(๑) ผู้ประสานงาน นายนิคม นาศรี ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๔

(๒) สถานที่ตั้ง ศาลาประจำหมู่บ้าน หมู่ที่ ๔ ตำบลนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง

(๓) โทรศัพท์ ๐๘-๕๕๙๘๒๖๙๕

ด้านที่ ๔ ด้านการแพทย์ไทย

๔.๑ การใช้สมุนไพรรักษาโรค

(๑) เจ้าของภูมิปัญญา นายฉลอง เยาว์ดำ

(๒) สถานที่ตั้ง ๕๒ หมู่ที่ ๘ ตำบลนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง

(๓) โทรศัพท์ -

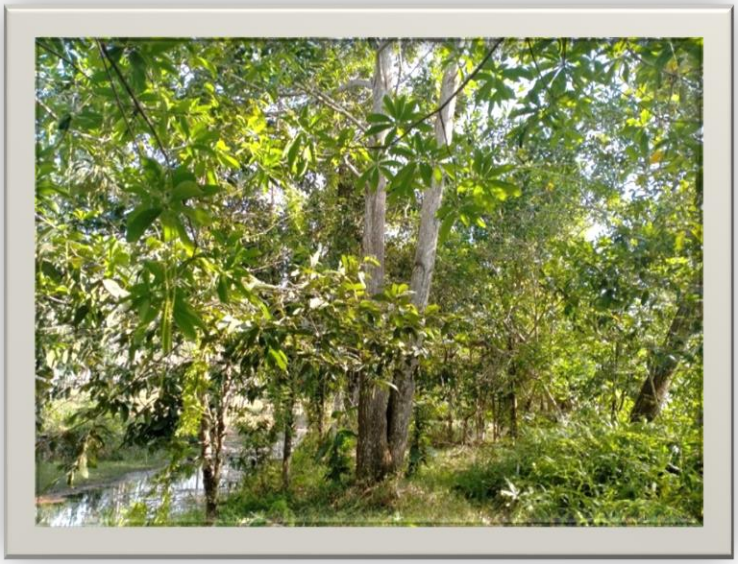

ด้านที่ ๕ ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๕.๑ โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

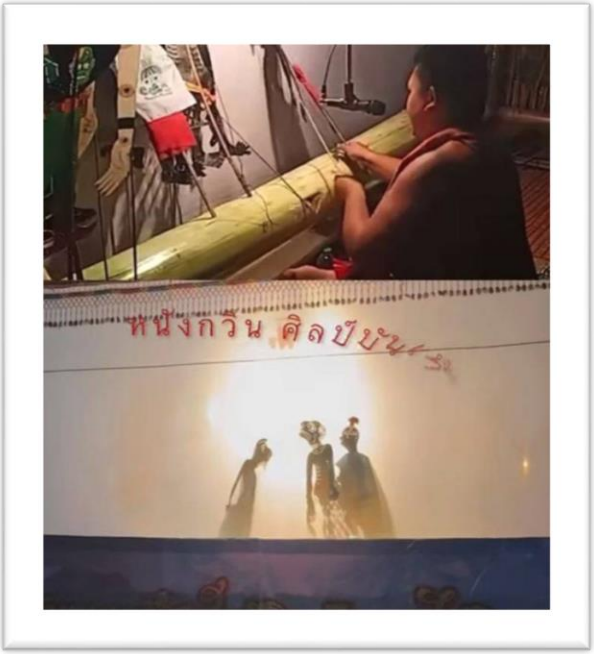
(๑) ผู้ประสานงาน สำนักปลัด องค์การบริหารส่วนตำบลนาหมื่นศรี
(๒) สถานที่ตั้ง ๒๐๕ หมู่ที่ ๘ ตำบลนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง
(๓) โทรศัพท์ ๐๗๕-๒๙๙๕๕๖

ด้านที่ ๖ ด้านศิลปกรรม

๖.๑ หนังตะลุง

(๑) เจ้าของภูมิปัญญา นายกวิน แถวกลาง (หนังกวิน เมืองตรัง)
(๒) สถานที่ตั้ง ๑๙ หมู่ที่ ๕ ตำบลนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง
(๓) โทรศัพท์ ๐๘-๑๕๓๙๙๔๑

๖.๒ ประเพณีงานแข่งขันลูกลม

(๑) ผู้ประสานงาน สำนักปลัด องค์การบริหารส่วนตำบลนาหมื่นศรี

(๒) สถานที่ตั้ง ๒๐๕ หมู่ที่ ๘ ตำบลนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง

(๓) โทรศัพท์ ๐๗๕-๒๙๙๕๕๖

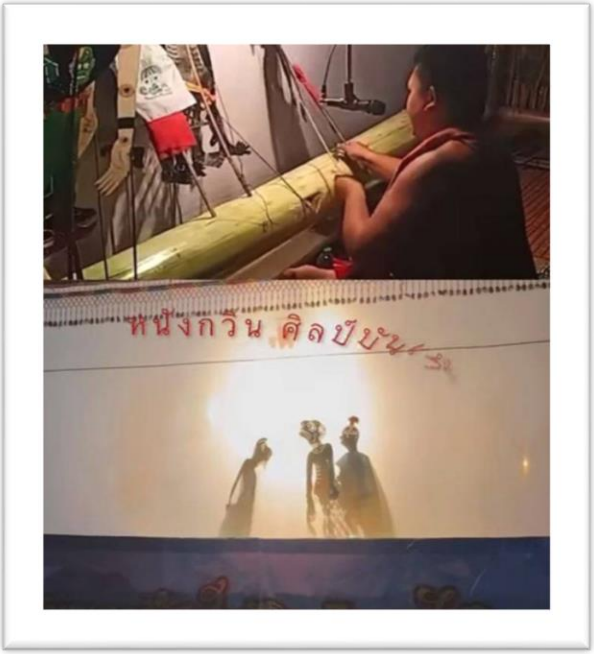
ด้านที่ ๗ ด้านภาษาและวรรณกรรม

๗.๑ การแสดงหนังตะลุง

(๑) เจ้าของภูมิปัญญา นายกวิน แถวกลาง (หนังกวิน เมืองตรัง)

(๒) สถานที่ตั้ง ๑๙ หมู่ที่ ๕ ตำบลนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง

(๓) โทรศัพท์ ๐๘-๑๕๓๙๙๔๑

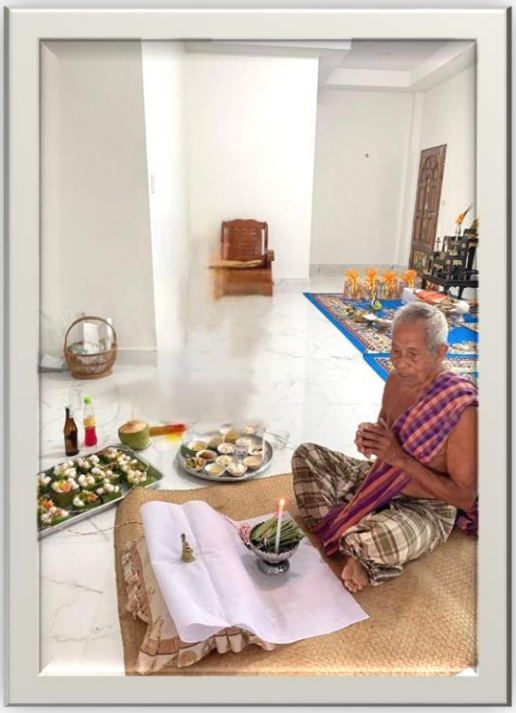
ด้านที่ ๘ ด้านอื่นๆ (พิธีกรรม)

๘.๑พิธีไหว้พระภูมิเจ้าที่/พิธีนั่งหัวหมอนพิธีมงคลสมรส

(๑) เจ้าของภูมิปัญญา นายฉลอง เยาว์ดำ

(๒) สถานที่ตั้ง ๕๒ หมู่ที่ ๘ ตำบลนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง

(๓) โทรศัพท์ -

บทที่ ๓
ฐานข้อมูลด้านศาสนา

๑. วัดควนสวรรค์

สถานที่ตั้งอยู่ หมู่ที่ ๘ ตำบลนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง
เจ้าอาวาส พระครูศิทธาวรวัฒน์

อุโบสถ วัดควนสวรรค์

๒. วัดหัวเขา

สถานที่ตั้งอยู่ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง
เจ้าอาวาส พระอธิการอำพล ธัมมะวโร

พระนอน วัดหัวเขา

บทที่ ๔
ฐานข้อมูลประเพณีท้องถิ่น

๑. ประเพณีแข่งขันลูกลม

๒. ประเพณีแย่งพระ

๓. ประเพณีสาร์ทเดือนสิบ (ชิงเปรต)

๔. ประเพณีลอยกระทง

